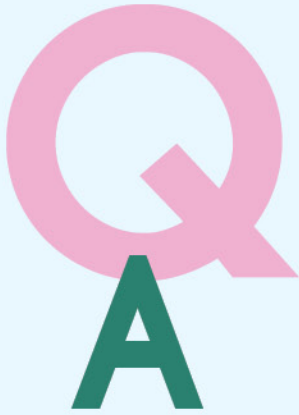

การเก็บรักษา

สวัสดีผู้อ่านค่ะ คอลัมน์ “สารพันเรื่องยา” ในฉบับที่ 41 เดือนสิงหาคม ได้กล่าวไปแล้วว่า ยาหลายชนิดจะเสื่อมสภาพได้ หากจัดเก็บในอุณหภูมิที่ไม่เหมาะสม ฉบับนี้จะมาต่อกันด้วยเรื่อง วิธีการเก็บรักษาที่ต้องควบคุมอุณหภูมิหรือยาที่ต้องแช่เย็น เพื่อรักษาให้มีคุณภาพดีกันค่ะ

อุณหภูมิที่เหมาะสมสำหรับเก็บยามีกี่ช่วง และอะไรบ้าง ?

อุณหภูมิที่เหมาะสมสำหรับเก็บรักษาแบ่งกว้างๆ ได้ 4 ช่วง ดังนี้

1. ช่วงแช่แข็ง (Freezer) คือ อุณหภูมิระหว่าง -25 ถึง -10 องศาเซลเซียส เป็นอุณหภูมิในช่องแช่แข็ง
2. ช่วงตู้เย็น (Refrigerator) คือ อุณหภูมิระหว่าง 2 - 8 องศาเซลเซียส เป็นอุณหภูมิในตู้เย็น โดยเฉพาะบริเวณชั้นกลางตู้เย็นที่อยู่ใกล้ตำแหน่งที่มีช่องความเย็น
3. ช่วงอุณหภูมิไม่เกิน 15 องศาเซลเซียส (Cool Place) คือ ช่วงสภาวะอากาศทั่วไปในต่างประเทศ เป็นส่วนใหญ่ สำหรับประเทศไทยมักจะไม่มีพบเพราะอุณหภูมิเฉลี่ยจะสูงกว่านี้ ซึ่งในทางปฏิบัติการเก็บยาในช่วงอุณหภูมินี้จึงหมายถึงเก็บไว้ในตู้เย็น
4. ช่วงอุณหภูมิห้อง (Room Temperature) คือ อุณหภูมิระหว่าง 20 - 25 องศาเซลเซียส หรือไม่เกิน 30 องศาเซลเซียส ได้แก่ บริเวณห้องที่ไม่ถูกแสงแดดส่องหรือใกล้ความร้อน และบริเวณที่เปิดเครื่องปรับอากาศ

การเก็บยาในตู้เย็นควรจัดเก็บไว้ที่ตำแหน่งใด และเก็บอย่างไร ?

ตำแหน่งจัดเก็บยาในตู้เย็นที่เหมาะสม คือ ชั้นกลางที่อยู่ใกล้ตำแหน่งที่มีช่องความเย็น เนื่องจากจะมีอุณหภูมิมืดที่มากกว่าบริเวณอื่นๆ

- ไม่ควรเก็บยาที่ฝาประตูตู้เย็น เพราะอุณหภูมิไม่คงที่เปลี่ยนแปลงง่าย ขณะเปิด-ปิดใช้งาน
- ไม่ควรเก็บยาในช่องแช่แข็งหรือชั้นบนสุดใต้ช่องแช่แข็ง เพราะอุณหภูมิจากเย็นจัดเกินไปจนยาแข็งตัว ทำให้เสื่อมสภาพได้
- ไม่ควรเก็บยาในช่องแช่ผักผลไม้ เพราะอาจปนเปื้อนได้ง่าย
- กรณีเก็บยาที่ต้องใช้ประจำเป็นเวลานาน เช่น อินซูลิน “ห้ามนำอาหารแช่เย็นปนกับยา” ควรมีภาชนะจัดเก็บยาแยกจากอาหารในตู้เย็นอย่างชัดเจน เพื่อให้สะดวกต่อการหยิบใช้และลดการปนเปื้อนจากกลิ่นของอาหาร โดยเฉพาะอาหารปรุงสุกประเภทต่างๆ ซึ่งอาจมีอุณหภูมิต่ำขณะเก็บ

กรณียาอินซูลิน หากนำออกมาไว้นอกตู้เย็น 1 วัน ยาจะเสียหรือไม่ ?

ยาอินซูลิน หากเก็บในตู้เย็น ยาจะคงประสิทธิภาพและมีอายุจนถึงวันที่ระบุข้างกล่องหรือขวดยา แต่หากนำออกมาวางไว้นอกตู้เย็นที่อุณหภูมิห้อง (25 - 30 องศาเซลเซียส) อายุของยาจะลดลงเหลือประมาณ 4 - 6 สัปดาห์ ดังนั้น จึงควรรีบใช้ยาอินซูลินขวดนั้นภายในระยะเวลา 1 เดือน แต่หากวางไว้ในที่ที่สัมผัสกับแสงแดดโดยตรงหรืออยู่ในที่ร้อนจัด ยาอาจเสื่อมสภาพได้ ควรทิ้งทันทีแล้วเปิดใช้ขวดใหม่

อ้างอิง : รามสาระปinya เล่ม 1 - 3. ภ.ภ.ศ.ศ.ร.ม.ง.ร. ประพันธ์วิวัฒน์. 2553 - 2556. หมูกยาน่ารู้ : คู่มือการใช้ยาฉบับประชาชน. สมาคมเภสัชกรรมโรงพยาบาล (ประเทศไทย) และมูลนิธิคุณแม่คุณภาพ. กรุงเทพฯ. 2553. คู่มือทักษะตามเกณฑ์ความรู้ความสามารถทางวิชาชีพของเภสัชกรวิชาชีพเภสัชกรรม (พ.ศ. 2550). สภาเภสัชกรรม.

ยาที่ต้องแช่เย็น หากที่บ้านไม่มีตู้เย็น หรือต้องเดินทางจะได้อย่างไร ?

หากที่บ้านไม่มีตู้เย็นหรือมีความจำเป็นต้องนำยาที่ต้องแช่เย็นติดตัวไปด้วยระหว่างเดินทาง

- ควรเก็บยาไว้ในภาชนะหรือบรรจุภัณฑ์ขนาดที่เหมาะสมกับยา เช่น กล่องโฟม กล่องพลาสติก ถุงพลาสติก กระติกที่มีฝาปิด เป็นต้น โดยอาจมีถุงซับใส่น้ำแข็งที่แช่จนแข็งบรรจุร่วมด้วยเพื่อเพิ่มความเย็น
- ควรเก็บยาใส่ในถุงหรือกระเป๋าดูดีติดตัว ไม่ควรเก็บไว้ในกระเป๋าดูดีที่ติดตัวที่ต้องเก็บไว้ในห้องสัมภาระของยานพาหนะ เพราะมีโอกาสที่จะสัมผัสกับอากาศร้อนหรือเย็นเกินไปได้
- ไม่ควรใส่ถุงยาไว้ในกระเป๋าสีหรือกางเกง เพราะยาอาจสัมผัสกับอุณหภูมิสูงจากร่างกาย
- ควรหลีกเลี่ยงการเก็บยาในที่ที่มีการเขย่าหรือสั่นรุนแรง

ยาแช่เย็นที่มักได้รับจากโรงพยาบาลเพื่อนำกลับมาใช้ที่บ้าน มีอะไรบ้าง ?

ยาแช่เย็นที่ผู้ป่วยมักได้รับกลับบ้านเพื่อใช้เอง เช่น วัคซีนอินซูลิน ยาชีววัตถุที่ใช้ฉีดกระตุ้นการสร้างเม็ดเลือดสำหรับผู้ป่วยโรคไต ยาหยอดตาที่มีตัวยาปฏิชีวนะซีสโคลแรมเฟนิคอล ยาปฏิชีวนะชนิดผงเติมน้ำที่ผสมแล้ว ยาเหน็บทวาร และยาเหน็บช่องคลอด เป็นต้น

- กรณียาทั่วไปที่ไม่ระบุการเก็บรักษาเป็นพิเศษ ให้เก็บยาที่อุณหภูมิห้องบริเวณที่ไม่ร้อนและไม่สัมผัสแสงแดดส่อง ห้ามเก็บยาไว้ในรถยนต์เด็ดขาด เพราะอุณหภูมิสูงภายในรถจะทำให้ยาเสื่อมสภาพได้ง่าย
- เมื่อต้องนำยามาเก็บที่บ้าน โปรดตรวจสอบให้แน่ใจก่อนว่า ยาที่ได้รับมานั้นควรจัดเก็บที่ช่วงอุณหภูมิใด โดยดูที่ภาชนะบรรจุ ฉลากยา หรือเอกสารกำกับยา หากไม่แน่ใจให้นำยาไปสอบถามเภสัชกร